

ביקש יעקב לישב בשלוח

בראשית (פרשת וישב) פרק לו פסוק א
וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אָבִיו בְּאֶרֶץ גִּזְעַן:
רש"י

... ועוד נדרש בו: 'וישב' - ביקש יעקב לישב בשלוח, קפץ עליו רוגזו של יוסף. לדיקים
מבקשים לישב בשלוח אומר הקדוש ברוך הוא לא לזיץ לדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא,
אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה...

מהו הבקשה לישב בשלוח? מדוע אינה רצויה ונכונה?

שפת אמת בראשית פרשת וישב

'ביקש יעקב לישב בשלוח קפץ עליו רוגזו של יוסף. בודאי יעקב לא רצה לישב בשלוח
עד שתיקן עצמו לגמרי ולא היה לו חשש מזה.

אך רצון הקדוש ברוך הוא מאיש הישראלי, אשר יהיה כל ימיו ביגיעה להוסיף בעבודתו
ית"ש כי ענין התוספות אין לו שיעור. זה ענין 'רוגזו של יוסף'.

וביאור הענין כי הכלל: שכל השגה ועליות מדריגה בא רק ע"י התגברות נגד היצה"ר.

והאדם השלם אשר כבר לבו חלל בקרבנו. כשמצרך לעלות בתוספות מדריגה יש ענין כח
נבורה נגדו כמו היצה"ר. אך הוא כולו קודש וכמו שיהיה יצה"ר לעתיד. רק כפי מה
שיהיה נצרך לעבודת הבורא וזה נקרא 'רוגזו של יוסף' כנ"ל:

ככל תיקון פוסרי... מתקנים כאמת עולמות עד אין חקר:

מסר אביך / מזות וראצו / תיקון

א. מי שמצייר בדעתו, שהוא מתקן את העולמות בעבודתו, אינו יודע את ערך נפשו ואת
סדר הרוחניות הנפשית בכללה, הוא מלא הדיה ודמיונות כוזבים.

אבל מי שיועד, שבכל תקון מוסרי, וכל מדה טובה, כל למוד הגון וכל מעשה טוב, גם
הקטן שבקטנים, ואפילו שיחה נאה, הוא מרומם את הרוחניות שבנפשו. והרוחניות היא
היא יסוד כל מציאותה, ונמצא שע"י הרמת הרוחניות שבנפשו מתרוממת כלולת נפשו
בהיותה, וההווה הפרטית מתייחסת ביחוש קשר אמיץ מאד אל ההווה הכללית, וממילא
בהתרוממות חלק אחד של ההווה, מתעלית היא ההווה כולה. וזוהי מתקנים באמת
עולמות עד אין חקר בכל דבר טוב. כשהולך האדם בדרך הרעיון הזה דעתו מתרחבת
ודמיונותיו הולכים ומתקרבים אל האמת.

ב. מה שהאדם יכול לתקן טוב הוא שיחשוב בזה ואל יתירשל מתיקון, ומה שאין בידו
לתקן אל יתעסק בו תדיר. ויקיים דאגה בלב איש יסיחנה מדעתו^א, ויעסוק בתיקון נפשו
ובתיקונו של עולם, בבהירות שכלית רוממה, עד כמה שידו מגעת, ויתקיים בו 'גול אל ד'
מעשיך ויכונן מחשבותיך^ב.

(א) וישלי יב ביה, יומא טה. (ב) משלי מז ג.

יעקב אבינו פלמדנו שאין בעולמנו 'שלוח' כמובן של 'סנוחה' אלא את השלוח
ונמצא כפעלונות וכעשייה. 'בקשת השלוח' היא מחשיבת התרבות של 'עולם מילוי'
החסיך בעוז התורה הקדושה סחנתנו לעולם של מילוי חובותי:

ספר מסילת ישרים פרק א

בבאור כלל חובת האדם בעולמו

יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו
בעולמו ולמה צריך שישם מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו. והנה מה
שהורנו חכמינו זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו
שכינתו שזה התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא....

4 כל עניני העולם הם נסיונות

על פי רוב אין האדם נח על זיו דפנה. מאבקים תמידיים מלווים את בן האנוש
מראשית חייו ועד אחריתם. והשלוח נעדרת. כספר 'דרך ה' הרמח"ל מרחיב על
הניסיונות שעומדים בפני האדם כבר בעצם כריאתו.

דרך ה' חלק א' פרק ג'

'גזרה החכמה הנלוונה שיהיה האדם מורכב משני הפכים, דהיינו מנשמה שכלית
זכה, ונפש ארצית ועכור, שכל אחד מהם יטה בסבע לצדו. דהיינו: הגוף
לחומריות והנשמה לשכליות, ותמצא בנייהם מלחמה, באופן שאם תגבר הנשמה,
תתעלה היא ותעלה הגוף עמה, ויהיה אותו האדם המשתלם בשלמות המעולה,
ואם יניח האדם שינצח בו החומר, הנה ישפל הגוף ותשפל נשמתו עמו, ויהיה
אותו האדם בלתי הגון לשלמות, ונדחה מסגנו ח"ו. ולאדם הזה יכולת להשפיל
חומר לפני שכלו ונשמתו, ולקנות שלמותו."

הרמח"ל כפתיחת ספרו מסילת ישרים מכאן כי אין אדם שאינו מנוסה. העושר הוא
ניסיון, העוני הוא מכחן. חיי השלווה הם ניסיון וגם חיי הייסורים אתגר הם:

מסילת ישרים, תחילת פרק ראשון

כל עניני העולם בין לטוב בין לרע הנה הם ניסיונות לאדם, העוני מצד אחד
והעושר מצד אחד כענין שאמר שלמה (משלי ל) פן אשבע וכחשתי ואמרת מי
הי, ופן ארוש ונבתי וכי.

השלוח מצד אחד והיסורים מצד אחד, עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור.
ואם יהיה לבן חיל וינצח המלחמה מכל הצדדיו, הוא יהיה האדם השלם אשר
יזכה לידבק בבואו ויצא מן הפרוודור הזה ויכנס בטרקלין לאור באור החיים.
וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאותיו ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב
ונשתדל לדבק בו, כן ישיגוה וישמח בו.

האדם בעולם הזה כחיל במלחמה. המפתח להצלחתו הוא עמידה בניסיון. מי שיעלח
להתמודד כמות עם הניסיונות המרוכבים הרי הוא בן חיל.

גם המדרש על ספר שמות קובע כי אין מי שאינו מנוסה, ומוסיף כי כל בריה מנוסה בניסיונות המותאמים לה:

מדרש שמות רבה, פרשה ל"א

אשרי אדם שהיה עומד בנסיונו שאין בריה שאין הקב"ה מנסה אותה, העשיר מנסהו אם תהא ירו פתוחה לעניים, ומנסה העני אם יכול לקבל יסורין ואינו כועס שנאמר (ישעיה נח) ועניים מרודים תביא בית, ואם עמד העשיר בנסיונו ועושה צדקות הרי הוא אוכל ממנו כעוהזו והקרן קיימת לו לעולם הבא והקב"ה מצילו מדינה של ניהנם, שנאמר (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל ביום רעה יטלסרו ה', ואם עמד העני בניסיונו ואינו סכעם הרי הוא נוסל כפלים לעתיד לבוא שנאמר (תהלים יח) כי אתה עם עני תושיע.

גם עשיר וגם מי שאינו בעל מסון, גם אישיות מפורסמת וגם מי שמתרחק מאור הזרקורים, רווקים ונשואים, גדולים וקטנים, כולם מתנסים בניסיונות המותאמים להם בדיוק. ניסיונות שמכוונים למעלה ואינם באים במקרה.

4 לכל אדם מציעות לפי סוגו

לפעמים האדם חושב כי ניסיונותיו קשים מניסיונותיהם של חכריו. הוא מתגונן סביבו ורואה כיצד סובכיו מתנהלים על מי מנוחות ואילו הוא נאלץ להיות כמאבק מתמיד עם יצוריו ועם חולשותיו. הוא מצטער שכך נפל בחלקו:

רבי נחמן מברסלב, ליקוטי מוהר"ן בתרא, סימן מ"ו.

מסירת - גפש יש לכל אחד ואחד מישראל בכל יום ובכל שעה... ולכל אחד ואחד נדמה לו, שהמניעות שלו גדולים יותר משל חברו, וקשה לעמד בהם. דע, שלכל אחד אין לו מניעות רק כפי כחו, כפי מה שיכול לשאת ולעמד בהם - אם ירצה.

עצם ההשוואה בין ניסיונות של אנשים שונים בטעות יסודה.

בהמשך הפסקה מעמיק רבי נחמן במעלת ההתמודדות בניסיונות:

רבי נחמן מברסלב, ליקוטי מוהר"ן בתרא, סימן מ"ו.

"באמת אין שום מניעה, כי גם בהמניעה בעצמה מלכש שם השם יתברך, וכמבאר במקום אחר, והמניעה הגדולה שבכל המניעות היא מניעת הפח".

וישב יעקב בגורן מנוחה חביו בחורן כנען. ייקש יעקב ליטב בשלוח קפץ עליו רמזו של יוסף (כיר של א), וקשה איך אפשר לנדיק שיבקש ליטב בשלוח, הלא נדיקים אין נהם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא (גריכות סד), כי הרי תמיד יש מה למקן בעולם הזה, ומי שבכוחו, מוטל עליו המוב למקן, וזה הוא הנדיק, וכבר אמרנו לעיל שיעקב חביו גייר גרים וגם אבותיו אברהם ויזחק, ואיך היה יכול יעקב חביו לנבקש ליטב בשלוח.

אבל אם נחבונן בשלוח הנדיקים מה היא, נצין מיד ששלוחם היא דוקא אי המנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, המנוחה שלהם היא דוקא אי השלוח, כי באמת תמיד יש מה למקן, והנבקה לשלוח אללם היא הרצון למקן, כי ליטב במנוחה ולראות את הפגמים מבלי למקנס, דוקא זה גורם להם אי מנוחה, ודוקא עבודת התיקון היא אללם המנוחה. כי אלה שלא דואגים לתיקון הכלל והפרט מה שצריך למקן, ולמקן יש תמיד, הם אינם יודעים השלוח האמיחית מה היא, אך אם דואגים לכלל ופרט של ישראל, זה מכניס לחור המנפון הרוחני את השלוח שאכן הוא ממלא את מובחו בחיים. אוי, כמה זער וכאז ואי מנוחה יש לו להנדיק האמיחית, את רוחה שיש פגמים למקן ברוחניות ובגשמיות שאינם מחוקקים, והוא מבקש ליטב בשלוח, כלומר לא לנח, לרוץ ולעצוד ולמקן מה שיש לחמו.